

**Storumans
kommun**
LUSPIE

Nödvattenplan för Storumans kommun

Fastställd av kommunstyrelsen 2024-09-03 § 117

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
1.1	Allmänt.....	4
1.2	Bakgrund.....	4
1.3	Vad är en samhällsstörning och extraordinär händelse.....	4
1.4	Syftet	5
1.5	Mål	5
1.6	Definitioner	5
2	Omfattning, innehåll och begränsning	6
2.1	Otjänligt vatten – karaktär.....	7
2.1.1	Otjänligt dricksvatten.....	7
2.1.2	Otjänligt dricksvatten med kokningspåbud.....	7
2.1.3	Otjänligt dricksvatten med luktfri förorening	7
2.1.4	Otjänligt dricksvatten med förorening och lukt	7
2.2	Strategier vid olika scenarion.....	8
2.2.1	Scenario 1 – trycklöst ledningsnät	8
2.2.2	Scenario 2 – otjänligt vatten hos konsument	8
2.2.3	Scenario 2 – risk för otjänligt vatten hos konsument.....	8
2.3	Strategier vid olika scenarion.....	9
2.4	Begränsning	9
3	Befintligt vattenförsörjningssystem	9
4	Beslut och revidering	10
4.1	Förvaring av nödvattenplan	10
4.2	Storumans kommuns ansvar	10
4.3	Den enskildes och verksamheters ansvar.....	10
5	Vattenbehov och kritiska avbrottstider	11
5.1	Kritiska avbrottstider.....	11
5.2	Dricksvattenförbrukning	11
5.3	Vattenbehov	12
5.4	Prioriterade abonnenter	13
5.5	Utgångspunkter för prioriteringen	14
5.6	Resurser.....	15
5.7	Materiella resurser.....	15
5.8	Personella resurser	15

5.9	VAKA	15
6	Nödvattendistribution.....	16
6.1	Placering av nödvattentankar	16
6.2	Nödvattentankarnas placering	17
7	Den kommunala krisledningsorganisationen	17
8	Kommunikationsrutiner vid dricksvattenstörningar	18
9	Kvalitet och provtagning.....	19
9.1	Sanitet och hygien.....	19
9.2	Säkerhet.....	20
10	Utbildning i nödvattenhantering	20
10.1	Samhällsviktiga verksamheter	20
10.2	Allmänheten	20

Bilaga 1 – Prioriterade användare, sekretess enligt OSL18:13

Bilaga 2 – Hämtstationer för medborgare, sekretess enligt OSL18:13

Bilaga 3 – Verksamhetsområde

Bilaga 4 – Lager av nödvattenmaterial, sekretess enligt OSL18:13

Bilaga 5 – Fordonslista Storumans kommun

Bilaga 6 – Nödvattenbehov, sekretess enligt OSL18:13

1 Inledning

Dricksvatten brukar kallas vårt viktigaste livsmedel. En bra vattenförsörjning är en hörnsten i ett väl fungerande samhälle. Kranvatten används bland annat som dricksvatten, för hygieniska ändamål som bad, tvätt och toaletter samt till brandsläckning. Bra dricksvatten är också en förutsättning för att övrig livsmedelsindustri ska fungera, till exempel mejerier, slakterier och bryggerier. Som samhällsfunktion karaktäriseras vattenförsörjningen av att den är storskalig och komplex. Samtidigt måste den vara robust nog för att fungera tjugofyra timmar om dygnet, dag efter dag, månad efter månad, år efter år.

Dricksvattenproducenten har ansvar för att dricksvattnet är säkert.

1.1 Allmänt

Denna nödvattenplan har tagits fram för att höja beredskapen för störning i vattenförsörjningen i Storumans kommun. Nödvattenplanen ska fungera som en "krisplan" för dricksvattenförsörjningen.

Denna nödvattenplan har tagits fram av en arbetsgrupp bestående av teknisk chef, VA-ingenjör, arbetsledare för vattenförsörjning och säkerhetssamordnare.

1.2 Bakgrund

Många gånger kan man inte förutsäga när en störning i dricksvattenförsörjningen kommer att uppstå men säkert är att det kommer att ske förr eller senare, i olika omfattning.

Storumans kommun är huvudman för den allmänna VA-anläggningen. Vid allmänna anläggningar för vattenförsörjning är det kommunen som har ansvar att säkerställa nödvattenförsörjningen.

Nödvattenplanen ska aktiveras vid en samhällsstörning eller en extraordinär händelse som är orsakat av ett avbrott i ordinarie dricksvattenförsörjning eller vid misstanke om otjänligt vatten. Planen ska vara ett stöd vid såväl en mindre driftstörning som när hela eller delar av kommunen drabbas av störningar i dricksvattenförsörjningen.

1.3 Vad är en samhällsstörning och extraordinär händelse

En samhällsstörning är en händelse som avviker från det normala och kräver att kommunen sätter in extra resurser som måste organiseras, ledas, samordnas och användas utifrån befintlig kommunal krishantering.

Olika samhällsstörningar som kan inträffa i vårt samhälle är olika allvarliga och kan påverka kommunen och dess medborgare på varierande sätt. Det som påverkar hur kommunens krishanteringsarbete ska utföras är storleken och allvaret på händelsen.

"Med extraordinär händelse avses en sådan händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver skyndsamma insatser av en kommun eller ett landsting." (Citat Myndighet för samhällsskydd och beredskap - MSB)

Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH), syftar till att kommuner och landsting ska minska sårbarheten i sin verksamhet och ha en god förmåga att hantera kriser.

Enligt lagen ska kommunen analysera vilka extraordinära händelser som kan inträffa inom kommunens geografiska område och hur dessa händelser kan påverka

den egna verksamheten. Resultatet av arbetet ska värderas och sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys. Kommunerna ska vidare med beaktande av denna analys, för varje ny mandatperiod fastställa en plan för hur man ska hantera en extraordinär händelse.

Storumans kommun har enligt LEH ett geografiskt områdesansvar, vilket innebär att kommunen ska verka för att olika såväl privata som civila aktörer samverkar och uppnår samordning i planerings- och förberedelsearbetet. Det innebär också att kommunen under en extraordinär händelse ska verka för samordning sker av krishanteringsåtgärder som vidtas av olika aktörer, och se till att informationen till allmänheten under en sådan händelse samordnas.

Kommunens ansvar vid en extraordinär händelse är särskilt uttalat och reglerat genom LEH. Kommunen måste dock även ha en beredskap för att kunna hantera mindre omfattande oönskade händelser som föranleder eller riskerar att föranleda samhällsstörning och/eller kris för kommunen, men som inte klassas som extraordinära i lagens mening.

1.4 Syftet

Syftet med att upprätta en nödvattenplan för Storumans kommun är att vid en samhällsstörning eller en extra ordinär händelse säkerställa dricksvattenförsörjningen i de delar av kommunen som försörjs av de allmänna dricksvattenanläggningarna.

Nödvattenplanen är en övergripande plan för hur kommunen ska hantera störningar i dricksvattenproduktionen. Planen ska klargöra olika ansvarsområden samt arbetsfördelning mellan de inblandade aktörerna.

1.5 Mål

Målet med nödvattenplanen är att när ordinarie dricksvattenförsörjning är utslagen kunna leverera ett vatten med dricksvattenkvalitet. Leveransen ska ske på ett tids- och resurseffektivt sätt för att kunna säkra en trygg tillgång på dricksvatten vid en samhällsstörning för anslutna till den allmänna dricksvattenanläggningen i Storumans kommun.

Med hjälp av nödvattenplanen kan kommunens olika aktörer arbeta effektivt och metodiskt för att på bästa sätt ta hand om kommunens invånare.

1.6 Definitioner

Nödvatten: Det är det högst tillfälliga dricksvatten som VA huvudmannen är skyldig att leverera till samhällsviktiga verksamheter och abonnenter vid en störnings i dricksvattenförsörjningen där det inte går att nyttja det ordinarie ledningsnätet. Nödvatten levereras vanligtvis med tankar och tankbilar.

Nödvattenförsörjning: Motsvarar en liten del av den ordinarie dricksvattenförsörjningen. Nödvattenförsörjning används vid avbrott i ordinarie dricksvattenförsörjning, och baseras på att vattentankar körs ut och ställs upp i det berörda området.

Reservvatten: Det vatten som levereras från en alternativ källa eller via en alternativ huvudledning med distribution via det ordinarie ledningsnätet.

Hämtstation: Det är den plats dit medborgarna och verksamheterna hänvisas till för att hämta nödvatten.

MSB: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

RCB: Räddningschef i beredskap.

TIB: Tjänstemän i beredskap.

VAKA: Nationell vattenkatastrofgrupp.

VMA: Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) är ett varningssystem som används för att varna och informera allmänheten i samband med olyckor och risker för olyckor.

VA: Vatten och avlopp

VA-huvudman: Den instans som ansvarar för den kommunala va-anläggningen. Detta innefattar vattenverk, reningsverk och ledningsnät.

Samhällsstörning: En störning som påverkar samhället och kan bidra till samhällskostnader.

Extraordinär händelse: Avses i lagen om Extra ordinära händelser 2006:544. En händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver skyndsamma insatser från en kommun eller ett landsting. Denna händelse är ofta oväntad och får oftast hanteras av flera instanser för en gemensam insats.

Verksamhetsområde: Ett geografiskt område som är politiskt beslutat där VA-huvudmännen levererar tjänster till. Verksamhetsområden är indelade efter vilket vattenverk som förser området men dricksvatten.

2 Omfattning, innehåll och begränsning

I dagens moderna samhälle är medborgarna beroende av att samhällsviktiga funktioner fungerar. En samhällsviktig verksamhet måste ha funktion för att vi inte ska hamna i allvarliga kriser men också för att kunna hantera kriser som kan uppstå. För att en verksamhet ska klassas som samhällsviktig krävs det att vissa kriterier uppfylls.

1. Uppstår ett bortfall eller en stor störning i verksamheten kan det på kort tid orsaka att en allvarlig kris uppstår i samhället.
2. Verksamheten är nödvändig eller väldigt väsentlig för att en redan inträffad kris i samhället ska kunna hanteras så att effekterna av krisen blir så små som möjligt.

Samhällsviktiga verksamheter är de verksamheter som har en viktig samhällsfunktion. Dessa samhällsfunktioner måste fungera för att kunna hantera den uppstådda krisen.

Vad som utgör en samhällsviktig verksamhet kan variera beroende på hur samhället utvecklar sig. Vid olika uppstådda kriser kan olika verksamheter klassas som samhällsviktiga beroende på den extraordinära situationen.

Nedan följer några exempel på samhällsviktiga verksamheter:

- Vatten och avlopp.
- Information och kommunikation
- Hälso- och sjukvård
- Social omsorg, äldreomsorg, service till personer med funktionsvariation
- Offentlig förvaltning, central, regional och kommunal

Storumans kommun har valt att dela upp kommunens verksamheter i tre olika prioriteringsklasser 1, 2 och 3. se mer i bilaga 1, Prioritering av abonnenter och tid för leverans av nödvatten.

2.1 Otjänligt vatten – karaktär

Om det skulle uppstå ett problem med leveransen av dricksvatten i Storumans kommun är det lättast att beskriva de olika utgångspunkterna i olika scenarion. I samtliga scenarierna informeras kommunens Miljöavdelning om VA-huvudmannens intention. Dricksvattnet kan kategoriseras olika beroende på situationens karaktär.

2.1.1 Otjänligt dricksvatten

Om vattenprover visar att vattnet är otjänligt betyder det att vattnet inte kan drickas eller förtäras utan en åtgärd. Vattnet anses inte vara säkert som dricksvatten men kan användas till andra ändamål så som till hygien.

2.1.2 Otjänligt dricksvatten med kokningspåbud

Vattenprover kan påvisa att vattnet är otjänligt då det upptäckts bakterier eller parasiter i vattnet. Det kan behandlas genom värmebehandling, vattnet ska koka upp tills det bubblar rikligt. Bakterier och parasiter kan inte överleva om vattnet blivit ordentligt upphettat. Vattnet utan behandling går att använda till andra ändamål som hygien men man ska vara försiktigt så att vattnet inte kommer in i munnen.

2.1.3 Otjänligt dricksvatten med luktfri förorening

Om statusen på dricksvattnet skulle vara otjänligt vatten med luktfri förorening kan dricksvattnet inte drickas eller förtäras även om vattnet blivit behandlat genom upphettning. Vattnet kan fortfarande användas till en del hygienändamål och att spola i toaletterna med.

2.1.4 Otjänligt dricksvatten med förorening och lukt

Dricksvattnet kan även innehålla en förorening som gör att vattnet luktar väldigt mycket. Om dricksvattnet har blivit förorenat med exempelvis diesel eller annan kemisk vätska som luktar starkt, kan vattnet inte drickas eller förtäras. VA-huvudmannen rekommenderar inte allmänheten att använda vattnet till hygien eller att spola i toaletterna på grund av föroreningens lukt och eventuella hälsopåverkan.

2.2 Strategier vid olika scenarion

VA-huvudmannen står för kostnader som uppkommer vid distribution av nödvatten. Verksamheter som har behov av tryckhållning i egna fastigheters internsystem får själva stå för installation, kostnad och material.

Vid samtliga scenarion använder VA-huvudmannen gällande nödvattenplan och tillser att allmänheten och att de identifierade samhällsviktiga verksamheterna ska försörjas med nödvatten i tankar vid tappstationer.

Se bilaga 1 för prioriterade abonnenter samt bilaga 2 hämtstationer medborgare.

2.2.1 Scenario 1 – trycklöst ledningsnät

Det markförlagda ledningsnätet är trycklöst, konsumenter får då inget dricksvatten levererat via ledningsnätet, vare sig till konsumtion eller för hygienändamål. Orsaker till att trycket i ledningsnätet försvinner kan till exempel vara att det förekommer produktionsstörningar på vattenverken, sabotage eller en större vattenläcka i distributionsnätet.

2.2.2 Scenario 2 – otjänligt vatten hos konsument

Dricksvattnet har konstaterats som otjänligt genom provtagning och analyser. Otjänligt vatten kan inte användas som dricksvatten eller till livsmedelsberedning. Beroende på vilken typ av förorening dricksvattnet har finns tre olika utfall.

Mikrobiologisk förorening. Medborgarna och samhällsviktiga verksamheter kan använda sig av levererat dricksvatten genom att koka vattnet då dricksvattenkvalitet uppnås. Vattnet kan användas för hygienändamål utan att genomgå en "behandling" och i annan produktion.

Kemisk förorening utan lukt. Om vattenanalyserna visar att kemikalier har påvisats i dricksvattnet kan konsumenterna inte genom upphettning uppnå dricksvattenkvalitet. Beroende på vilka kemikalier och föroreningstyp som har detekterats i dricksvattnet får man från fall till fall avgöra om vattnet kan användas till hygienändamål.

Kemisk förorening med lukt. Exempel på denna typ av förorening kan vara om tex diesel har läckt in i ledningsnätet. Dricksvattnet kan inte uppnå dricksvattenkvalitet genom upphettning och på grund av luktproblem upplever troligen de flesta konsumenterna att vattnet inte i heller är lämpligt för personliga hygienändamål förutom att spola i toaletten.

2.2.3 Scenario 3 – risk för otjänligt vatten hos konsument

Det finns ingen bekräftelse på att vattnet är otjänligt som dricksvatten. Scenariot kan delas in i två delar, det kan dels vara en att det finns en hotbild eller att en stor vattenläcka eller ett ledningsbrott som gör att dricksvatten kvalitén påverkats. Om det finns en hotbild som kan påverka

dricksvattenförsörjningen är det viktigt att medborgare och samhällsviktiga verksamheter kan vara säkra på att vattnet som levereras är säkert att dricka. Insatserna från VA-huvudmannen blir distribuering av nödvatten till såväl medborgare som samhällsviktiga verksamheter. Vid en hotsituation kan det även bli nödvändigt med bevakning av hämtstationer.

Vid en händelse av stor vattenläcka eller ett ledningsbrott kan det ibland föreligga en risk att dricksvattenkvaliteten har påverkats av yttre faktorer. Faktorer att ta i beaktning i dessa situationer är hur länge ledningsnätet varit trycklöst, statusen på berörda ledningar och hur markförhållandena ser ut i de aktuella områdena exempelvis utfyllnadsmassor med okänd status, jordbruksmark med gödselhantering. Om en koknings rekommendation behöver utfärdas eller inte bedöms utifrån varje unik händelse.

Så snart det finns vatten i ledningarna igen eller godkända dricksvattenprover avbryts den tillfälliga distributionen av nödvatten.

2.3 Strategier vid olika scenarion

De troligaste orsakerna till att nödvattenplanen aktualiseras är:

- En kontaminering av någon av kommunernas borrhål.
- En gräv-/borrolycka då försörjningsledningar går av.
- En kontaminering genom sammankoppling mellan kommunens distributionssystem och enskild vattentäkt.
- Ett större elavbrott där reservkraft inte finns i erforderlig utsträckning.
- Låga grundvattennivåer.

2.4 Begränsning

Storumans kommun har tagit beslutet att utarbeta nödvattenplanen och uppbyggnad av materiallager med fokus på att klara av att försörja det största verksamhetsområdet inom kommunen under de tre första dagarna.

Sannolikheten att alla abonnenter i hela kommunen försörjts av 17 olika vattenverk skulle påverkas är minimalt. Vi utgår därför från hypotesen att om vi bygger upp ett krislager med nödvattenmaterial för att försörja vårt största verksamhetsområde så kan vi vid andra tillfällen försörja de mindre.

3 Befintligt vattenförsörjningssystem

Storumans kommuns invånare får sitt dricksvatten från våra vattenverk runt om i kommunen. Råvattnet behandlas genom olika processer för att sedan levereras som dricksvatten via vattenledningar ut till kommunens abonnenter. Varje ansluten abonnent kan innefatta en eller flera påkopplade hushåll.

VA-verksamheten i Storumans kommun är uppdelad i två geografiska delar, Storumandelen och Tärnabydelen. Dessa delar har samarbete i vissa delar och egen organisation i vissa delar.

De kommunala verksamhetsområdena framgår i bilaga 4 - Verksamhetsområden

4 Beslut och revidering

Denna nödvattenplan fastställs av kommunstyrelsen. Säkerhetssamordnare ansvarar för att en revidering genomförs en gång varje mandatperiod. Revidering ska ske i samråd med tekniska avdelningen.

4.1 Förvaring av nödvattenplan

Storumans kommuns nödvattenplan finns tillgängligt digitalt på kommunens server för VA-huvudmannen, säkerhetssamordnare, samt stand alone dator.

4.2 Storumans kommuns ansvar

Dricksvatten är ett livsmedel och enligt livsmedelslagstiftningen är det den som producerar eller tillhandahåller ett livsmedel ansvarig för att livsmedlet är säkert och uppfyller de gällande lagkraven. Detta betyder att Storumans kommun måste följa Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten SLVFS (2001:30).

Trots att en extraordinär händelse sker påverkas inte Storumans kommuns grundläggande ansvar att försörja kunder med dricksvatten. Kommunen har ett ansvar att hantera störningarna i dricksvattenleveranserna från de kommunala vattenverken.

Detta betyder att om det uppstår en akut händelse i form av leveransbrott eller kvalitetsproblem har Storumans kommun ansvaret att förse sina kunder med dricksvatten genom att man tillhandahåller nödvatten.

Det är endast de prioriterade samhällsviktiga verksamheterna som får vatten levererat för sanitet och hygien. Storumans kommun har inget ansvar för att tillhandahålla med alternativa sanitets- och hygienlösningar till övriga abonnenter.

4.3 Den enskildes och verksamheters ansvar

Alla fastighetsägare och abonnenter har ett eget ansvar att reducera sin vattenförbrukning i fall kommunen har en begränsad vattentillgång enligt ABVA (Allmänna bestämmelser för användande av Storumans kommun allmänna vatten- och avloppsanläggning).

Alla abonnenter har ett eget ansvar att följa de rådande anvisningarna som VA- huvudmannen ger vid utdelning av nödvatten för att undvika problem så som konflikter och kontaminering av nödvattnet. Det åligger även abonnenterna att ha en eller flera vattendunkar och kärl hemma så att de kan hämta nödvatten vid ett eventuellt dricksvattenavbrott. Kommunen tillhandahåller inga vattendunkar/kärl till allmänheten.

Storumans kommun har inga lantbrukare som abonnenter och lantbrukarna bör vid påkoppling till det kommunala ledningsnätet behålla sin enskilda vattentäkt som en reserv vid ett eventuellt vattenavbrott. Det är för att undvika att lantbruksdjur eventuellt blir utan vatten vid ett avbrott i dricksvattenleveransen. VA-huvudmannen har inget lagkrav på sig att försörja lantbruksdjur eller

husdjur med nödvatten. Ansvaret för att tillhandahålla med livsviktiga åtgärder faller på djurägarens ansvar.

Alla abonnenter så som fastighetsägare och verksamhetsutövare har ett eget ansvar att skapa alternativa lösningar för sanitet och hygien.

5 Vattenbehov och kritiska avbrottstider

Normalt förbrukar Storumans kommun cirka 3 530 m³ vatten per dygn. VA-huvudmannen levererar vatten till både medborgare och verksamheter inom kommunens verksamhetsområden.

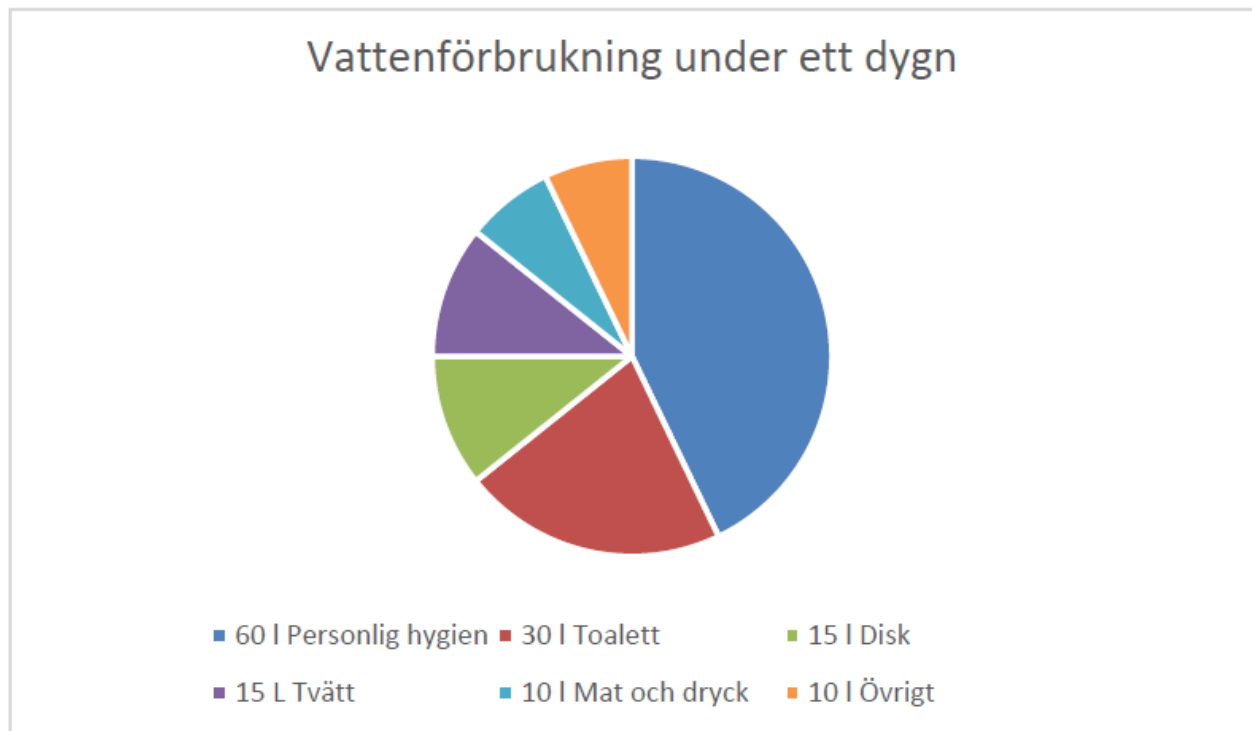
5.1 Kritiska avbrottstider

VA-huvudmannen har identifierat tider som är mer kritiska för avbrott i dricksvattenproduktionen, under dessa tider påverkas fler av avbrottet. Faktorer som spelar in är exempelvis om det är under natten då de flesta kommuninvånare sover och de flesta verksamheter är stängda, det blir det en mindre påverkan. Eller om det inträffar under dagen en vardag då dricksvattenbehovet inte lika högt som under en helgdag när fler är lediga från arbeten och befinner sig i sina hem.

Historiskt sett är de stora topparna av vattenleveransen mellan kl. 06:00-09:00 och 16:00-19:00.

5.2 Dricksvattenförbrukning

I genomsnitt förbrukar varje enskild person cirka 140 liter vatten per dygn. Av detta används endast 1-3 liter vatten till dricksvatten, resten används till något annat så som till exempel bad, dusch och tvätt.

Figur 3. Vattenförbrukning under ett dygn

Medelbehovet av dricksvatten per dag för att upprätthålla kroppens vätskebalans framgår av tabell 1 utöver detta behöver varje person 10-15 liter vatten per dygn för att sköta sin hygien.

	Normalförhållande (l/dag)	Fysiskt arbete i hög temperatur (l/dag)	Totalt behov för gravida och ammande (l/dag)
Vuxen kvinna	2,2	4,5	4,8 gravid 5,5 ammande
Vuxen man	2,9	4,5	-
Barn	1	4,5	-

Tabell 1. Antal liter per dag som behövs för att upprätthålla kroppens vätskebalans (MBS:s förslag till resultatmål för samhällets krisberedskap för försörjning av (dricksvatten, livsmedel och värme)

5.3 Vattenbehov

Livsmedelsverket har tagit fram material som visar vattenbehoven i en krissituation, se i tabell 2 nedan. Tabellen redovisar behovet för den enskilda medborgaren men också för olika verksamheter, kortsiktigt och långsiktigt.

Verksamhet	Vattenbehov
Hushåll, inom några timmar	3-5 l/person och dygn (överlevnadsbehov)
Hushåll, inom högst 3 dygn	10-15 l/person och dygn
Hushåll inom några månader	50-100 l/person och dygn

Vårdcentral	10 l/patient och dygn
Vård och omsorgsboende	150 l/säng och dygn
Personal (dryck och viss hygien)	10 l/anställd och dygn
Viktig industri och fjärrvärmeproduktion	Avgörs för varje anläggning specifik anläggning

Tabell 2: Vattenbehov i en viss krissituation (Livsmedelsverket)

Erfarenheter från tidigare avbrott i dricksvattenförsörjningen visar att konsumtionen av nödvatten är som störst under det första dygnet, då tillgången på dricksvatten även är som minst.

Vid ett stort avbrott i dricksvattenförsörjningen är det svårt att kontrollera att alla kunder endast hämtar den mängd som de är berättigade till och inte mer. Ofta är det så att abonnenterna förväntar sig mer dricksvatten än vad som är möjligt i det första akuta skedet.

Kunder som är oroliga tenderar att hamstra mer vatten än vad som är berättigat, därför är det viktigt att informera om vilka regler som gäller och hur mycket vatten som finns att tillgå.

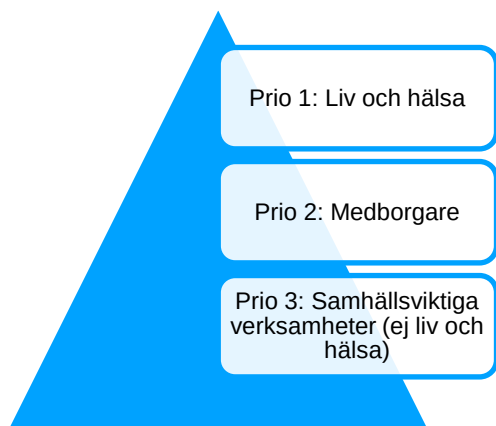
5.4 Prioriterade abonnenter

I en akut krissituation är det viktigt att samhällsviktiga verksamheter kan fortsätta sin dagliga verksamhet. I fall där en samhällsviktig verksamhet inte kan fortsätta bedrivas kommer samhället påverkas negativt genom att det kommer finnas risk för liv och hälsa och samhällets funktionalitet kan påverkas.

Vid ett scenario där det är störningar i dricksvattenförsörjningen ska följande typer av samhällsviktiga abonnenter prioriteras under de första 72 timmarna:

1. Sjukhus
2. Särskilda boenden
3. LSS-boende
4. Kommunala tillagningskök
5. Hämtstationer för invånarna

5.5 Utgångspunkter för prioriteringen

Figur 4. Redovisning av prioriteringsklasserna

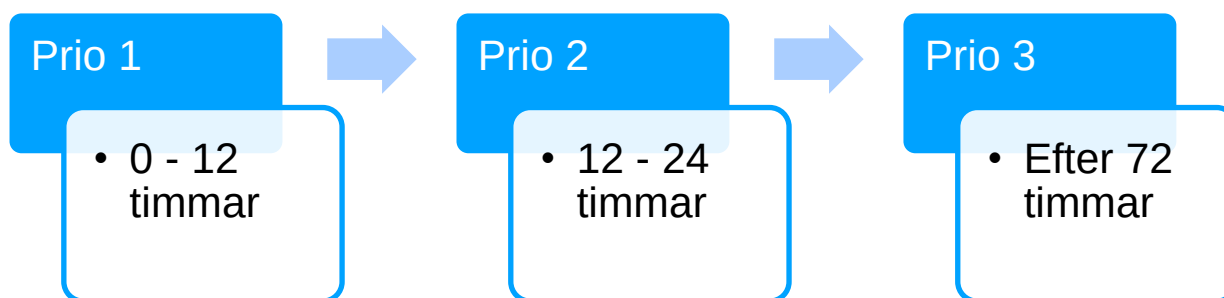
Kommunen har gjort en prioritering av vilka verksamheter som är viktigast att försörja med vatten. Utgångspunkten har varit samhällets skyddsvärden dvs människors liv och hälsa, samhällets funktionalitet, miljö samt egendom och ekonomiska värden.

Högst prioriterat är att skydda människors liv och hälsa samt upprätthålla samhällets funktionalitet.

Prio 1 – Är verksamheter så som sjukhus, vårdhem, LSS-boende. Dessa verksamheter är i stort behov av leverans av nödvatten då de ansvarar för människors liv och hälsa och är beroende av att VA-huvudman levererar dricksvatten. Verksamheterna inom denna prioriteringsgrupp kan inte förändra verksamhetens dagliga arbete utan att riska liv- och hälsa.

Prio 2 – Hämtstationer inom det kommunala verksamhetsområdet för VA. De kommer att få levererat nödvatten till hämtstationer där de får hämta nödvatten i egna medhavda vattendunkar/kärl.

Prio 3 – Är de samhällsviktiga verksamheterna som kan ha en stor påverkan på samhället i stort och som kan generera stora samhällskostnader. I denna kategori tillhör bland annat förskoleverksamheten och skolverksamheten upp till årskurs 6. Begränsningen är för att man gjort bedömningen att i högre skolklasser anses eleverna kunna ta hand om sig själva utöver skoltiden. Skolan kan erbjuda eleverna alternativ undervisning på distans utan att vårdnadshavaren till berörd elev behöver bli påverkad.

Figur 5. redovisning av prioriteringsklasserna samt utlämningstider för nödvatten.

Annan samhällsviktig verksamhet i kommunen är kommunens räddningstjänst som behöver ordna med alternativ tillgång till vatten vid avbrott i deras ordinarie vattenförsörjning som är via brandposter.

5.6 Resurser

Storumans kommuns VA-huvudman har ett upprättat krislager med nödvattenmaterial samt tillgång till kommunal personal för att klara en akut krissituation där delar av kommunen är påverkad under några dagar. Om krissituationen skulle påverka hela kommunen samt pågå i mer än några dygn kommer kommunen att behöva ta in extern hjälp.

Bästa lösningen är att kombinera egna resurser tillsammans med samhällets tillgängliga resurser. Storumans kommun kommer vid behov att kombinera egna nödvattentankar med inlånat material från VAKA och eventuellt grannkommunerna.

Vid en extra akut extraordinär händelse kan även förpackat vatten köpas in.

5.7 Materiella resurser

De resurser som behövs vid en störning i vattenförsörjningen är tankar att förvara och transportera nödvatten i. Fordon som kan frakta nödvatten, lasta av och på tankar samt tankbilar för att kunna fylla på utsatta tankar. Det kan även behövas pallar som tankarna kan stå på. Storumans kommun har byggt upp ett lager av nödvattenmaterial. Se bilaga 5 för lager av nödvattenmaterial.

5.8 Personella resurser

Vid en akut krissituation är det ett omfattande arbete som ska utföras på en kort tid vilket kräver stora personalresurser. Personal från alla förvaltningar inom Storumans kommun kan komma att behöva hjälpa till men även extra inhyrd personal och frivilliga.

Tekniska avdelningens personal ska i förstahand användas, sedan annan kommunal personal och därefter personal från andra aktörer. VA-huvudmannen kommer att arbeta med att lösa problemet som orsakar störningen i dricksvattenförsörjningen. Deras viktigaste uppgift är att arbeta för att så fort som möjligt återgå till en normal dricksvattenförsörjning. Övrig kommunal personal kan komma att behöva hjälpa till med uppgifter som att bevaka de allmänna nödvattentankarna eller leverera vatten till sjuka och svaga personer som inte kan ta sig till hämtstationerna.

Länsstyrelsen Västerbotten har en tjänsteman i beredskap dygnet runt som kan vara en användbar ingång för att få kontakt med andra aktörer. Länsstyrelsen bör också informeras vid större störningar även om det inte finns något behov av stöd från dem i den aktuella situationen.

5.9 VAKA

Den nationella vattenkatastrofgruppen, VAKA, ger stödjer dricksvattenaktörer, miljökontor, räddningstjänst, andra kommunala funktioner, regioner, länsstyrelser och centrala myndigheter som

drabbats eller kan komma att drabbas av akuta händelser som påverkar dricksvattenförsörjningen. Stöd och hjälp ges via telefon eller på plats.

VAKA kan nås dygnet runt via SOS-alarm på telefonnummer 020 – 30 20 30

När du kontaktar VAKA, tänk på att

- det är bättre att agera för tidigt än för sent
- du som ringer är ansvarig chef eller har mandat av ansvarig chef
- kortfattat och tydligt beskriva händelsen för SOS Alarm
- lämna kontaktuppgifter till SOS Alarm som VAKA kan nå dig på.

VAKA består av personer från hela landet med kompetens inom bland annat dricksvattenproduktion, ledningsnät, miljö- och hälsoskydd, krisledning, säkerhet, räddningstjänst, smittskydd, geologi, laboratorieverksamhet och kriskommunikation.

Gruppen har en stor samlad erfarenhet av händelser såsom utsläpp i vattentäcker, stora läckor, förorenade ledningsnät, vattenbrist, översvämningar, ras och skred, höga flöden, strömavbrott samt andra olyckor/händelser som påverkat vattenförsörjningen. Gruppen har i sin helhet även stor erfarenhet av kris- och mediakommunikation.

Genom VAKA finns även möjlighet att låna utrustning för nödvattenförsörjning från de nationella förstärkningsresurserna som Livsmedelsverket förfogar över.

Att ta hjälp av VAKA är i regel kostnadsfritt. Utlåning av nödvattenutrustning sker till självkostnadspris, vilket innebär att hjälpsökande organisation betalar för transport, förbrukat och förlorat material samt VAKA:s omkostnader för resa och logi i samband med återställning av utrustningen efter avslutad insats.

6 Nödvattendistribution

Vid ett avbrott i dricksvattenförsörjningen som omfattar ett verksamhetsområde måste nödvattentankarna utplaceras strategiskt så att ingen del inom området blir utan vatten en längre tid.

6.1 Placering av nödvattentankar

Analys av placeringen och teoretisk förbrukning för respektive scenario och hämtstation är utförd av VA-huvudmannens tjänstemän.

Alla tankar till vård- och omsorgsboenden placeras om möjligt inomhus. Placeringen av nödvattentankar framgår av bilaga 1 och 2.

Beroende på aktuell krissituation och lokala förhållandena, kan en eller flera av planerade hämtstationer komma att flyttas. Antalet nödvattentankar som placeras ut är dock detsamma.

6.2 Nödvattentankarnas placering

Nödvattentankarnas placering påverkas av flera faktorer. Under vinterhalvåret ska nödvattentankarna antingen placeras inomhus eller förses med isolerande skydds huva och värmas upp med elektrisk värmematta. Om tankarna placeras inomhus måste de placeras i anslutning till en golvbrunn.

Hämtstationen ska vara framkomlig för tankbilar, kranbilar, plogbilar och i viss mån för konsumenter som kommer med bil för att hämta vatten.

Se bilaga 3 för hämtstationer för medborgare.

7 Den kommunala krisledningsorganisationen

Storumans kommun har en centralt tillsatt krisledningsorganisation för att kunna verka vid samhällsstörningar och extraordinära händelser. Sammansättningen för ledning och samverkan baseras på MSB:s principer, samt 2 kap. 2 § LEH.

Utifrån ansvarsprincipen ligger hantering av händelser kvar i ordinarie verksamhet, men den centrala krisledningsorganisationen kan vid behov aktiveras för att få överblick, prioritera resurser, samordna, informationsspridning, samt följa händelseutvecklingen.

Krisledningsnämnd (KLN) utgörs av kommunstyrelsens arbetsutskott. Nämndens verksamhet och ansvar är fastställt av kommunstyrelsen i Reglemente för krisledningsnämnd. KLN får fatta beslut om att tillfälligt ta över andra nämnders och styrelser befogenheter och ansvar. Ordförande i KLN kan besluta å nämndens vägar i brådskande ärenden där nämndens avgörande inte kan avvaktas.

Krisledningsstab tillika Krisledningsgruppen (KLG) består av Koncernchef, Stabschef, Kommunikatör, Kommunsekreterare, Informatör, samt Säkerhetssamordnare. Ytterligare personer kallas in vid behov utifrån händelse, exempelvis representanter från berörda förvaltningar/bolag. Om behov finns att sprida information utöver ordinarie plattformar upprättas mediacentrum och upplysningscentral.

8 Kommunikationsrutiner vid dricksvattenstörningar

Kommunens kriskommunikationsplan ska styra den kommunikativa hanteringen. I dagens medielandskap "äger" inte kommunen krisen på samma sätt som förr. Vi anger inte agendan för hur eller när en kris ska kommuniceras utan måste i allt högre grad anpassa oss till andra aktörer. Fungerar inte kommunikationen riskerar allmänhetens förtroende för kommunens information att minska. Kriskommunikationsplanen säkerställer att Storumans kommuns kommunikation vid en kris är:

- Tydlig
- Snabb
- Strukturerad
- Saklig
- Korrekt
- Effektiv
- Lyhörd inför snabba förändringar i omvärlden

Kriskommunikationsplanen säkerställer att allmänhet, media, samverkande organisationer, drabbade och personal ska fått korrekt, snabb och tydlig information vid en kris.

Vid en extraordinär händelse ska man överväga om ett viktigt meddelande till allmänheten (VMA) ska gå ut samt vilka kanaler i övrigt som kan vara lämpliga.

Det kommer finnas vissa mottagare som behöver ha information som är särskilt lätt att förstå. Tänk också på att information behöver ges ut på olika språk.

Information som bör publiceras är:

- Hämtstationernas placering för allmänheten.
- Information om händelsen.
- Information om kvalitén på dricksvattnet.
- Eventuella kokningsrekommendationer.
- Information om att medborgarna måste ha egna kärl för dricksvatten.
- Beräknad mängd per person.
- Information om sanitet.
- Vid sjukdom kontakta 1177.
- Vid akuta livshotande tillstånd 112.

Den beräknade mängden nödvatten innefattar inte vatten till sanitet. Vatten för att täcka de sanitära behoven ska införskaffas via andra alternativa vattenkällor.

Utöver allmänheten bör följande aktörer vara lämpliga att informera i särskild ordning:

- Media
- Sjukhus
- Primärvård
- Räddningstjänst
- Berörda myndigheter
- Kommunens verksamheter inklusive medborgarkontor

- Restauranger och livsmedelsproducenter
- Länsstyrelsens tjänsteman i beredskap
- Mottagare av kommunalt vatten

Bra tips till medborgare att kommunicera är:

- För att spola på toaletten, diska eller tvätta dig hämta vatten från hav, bäck, damm, pool eller dylikt
- Vid kokningspåbud ska vattnet kokas upp ordentligt, glöm inte att låta vattnet svala innan förtäring

OBS! Tänk på följande:

- Det är bättre att agera för tidigt än för sent.
- VAKA handlägger endast akuta problem med den kommunala dricksvattenförsörjningen.
- Meddela SOS-alarm kortfattat, enkelt och klart om problemet.
- Du kan få stöd och hjälp via telefon eller genom besök av VAKA.

9 Kvalitet och provtagning

Enligt Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) ska kvalitetskraven i föreskrifternas bilaga 2, vara uppfyllda vid den punkt där dricksvattnet tappas från tanken vid tankförsörjning.

Enligt föreskrifternas bilaga 3 ska, vid oregelbunden och kortvarig nödvattenförsörjning i tankar, normalkontroll utföras minst en gång inom en vecka efter det att försörjningstillfället påbörjats. Vid försörjning som varar längre än en vecka ska normalkontroll utföras minst en gång/vecka. Om dricksvatten, som en del i nödvattenarbetet, delas ut i förpackningar ska dessa uppfylla kraven enligt dricksvattenföreskrifterna.

De vattensäckar och kranar som VA-huvudmannen använder är sterila och tillverkade av material som följer EU:s och andra relevanta institutioners regler för kontakt med mat och vatten. Samma säck kan återfyllas och användas i flera veckor och om dålig lukt, smak eller biofilm uppträder i vattensäcken ska denna bytas ut.

Trots användandet av sterila vattensäckar ska man inte utgå ifrån att det är god kvalitet på dricksvattnet i tankarna. Vid ett större krisscenario kommer nödvattenutrustning att lånas in från flera olika håll och många olika personer kommer att bli inblandade i påfyllningsrundorna. Det måste tydligt definieras vilka tankar som håller dricksvattenkvalitet och vilka som ur en hygiensynpunkt inte klassas som säkra.

Om det uppstår tveksamheter ska kokning av vattnet rekommenderas.

9.1 Sanitet och hygien

Det är viktigt att de som drabbats av ett vattenavbrott tidigt inser att Storumans kommun inte kommer att kunna tillhandahålla vatten för spolning av toaletter. De uppmanas istället att hämta vatten själva t ex från område som inte drabbats av avbrottet eller från något vattendrag.

Det är viktigt att skilja på flaskor och dunkar för rent dricksvatten och dunkar med vatten från bäckar eller sjöar som används för att spola i toaletten.

Om ledningsnätet för dricksvatten blivit trycklöst går det inte att få vatten till vare sig dusch eller toalett. Vattenbehovet för att sköta hygien överstiger överlevnadsbehovet på 3 liter/person och dygn som distribueras ut till medborgarna via hämtstationer. Vid en långvarig kris är det viktigt att ytterligare vatten avsätts för sanitet då det kan ha en avgörande roll för hälsa och smittspridning.

Va-huvudmannen levererar nödvatten för hygien tidigast 72 timmar efter den akuta händelsens start.

Sambandet mellan brist på vatten för att sköta personlig hygien och uppkomst och spridning av olika diarréer är väl känt.

9.2 Säkerhet

Om nödvattentankarna inte är övervakade kan man generellt inte lita på att kvalitén når upp till standarden för dricksvatten. Erfarenheter från inträffade nödvattenkriser runt om i landet visar på att nödvattentankarna ibland utsätts för sabotage och till och med stöld.

På de nödvattentankar som kommer att stå utomhus ska locket låsas fast med buntband och vid varje påfyllningstillfälle kontrolleras vattnet och bunt bandet visuellt.

För att kontrollera att allt går lugnt till, framför allt under kvällarna, kan det finnas ett visst behov av bevakning. Bevakningsföretag och frivilliga resursgruppen kan exempelvis utföra sådan bevakning. Storumans kommun har ansvar för att säkerheten och ordningen vid hämtstationerna.

10 Utbildning i nödvattenhantering

För att kunna hantera en krissituation är det viktigt att alla berörda är bekanta med både termer och hantering av nödvattenmaterial. Utbildning eller informationsöverföring kommer därför att hanteras och utföras av VA-huvudmannen till berörda parter. Utbildning kan ske både genom fysiska övningar, seminarier eller vid informationsöverföring. Det är viktigt att alla inom organisationen får vara delaktiga på ett eller annat sätt.

10.1 Samhällsviktiga verksamheter

Samhällsviktiga verksamheter kommer att erbjudas övningar till seminarium för krishantering med inriktning nödvatten. Utbildningsinsatser i form av fysiska utbildningar kommer att erbjudas vid riktade utbildningsinsatser. I de riktade utbildningsinsatserna kommer informationsöverföring att prioriteras. Vid övningar eller utmaningar kommer dessa att vara anpassade efter verksamheterna.

10.2 Allmänheten

Till allmänheten och våra medborgare kan årligen riktade informationskampanjer gällande nödvatten ske i samband med Krisberedskapsveckan som MSB arrangerar. VA-huvudmannen utför detta tillsammans med kommunikatör och säkerhetssamordnaren för att sprida kunskap kring nödvatten till allmänheten.